

ЗМІСТОВА ПАРАДИГМА ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКИХ ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНІ

ESSENTIAL PARADIGM AND MODERN TRENDS OF DEVELOPMENT OF BANKING INNOVATIONS IN UKRAINE

У статті розкрито сутність понять «інновація», «банківські інновації», «інжиніринг», «банківський інжиніринг» та «фінансовий інжиніринг». Досліджено етапність розвитку банківської інноваційної діяльності в Україні. Виокремлено чинники позитивного та негативного впливу на інноваційний розвиток вітчизняної банківської системи. Проаналізовано діяльність вітчизняних банківських установ щодо використання ними нових технологій, продуктів та послуг, а саме: мобільного банкінгу; Інтернет-банкінгу; «зони 24»; POS-терміналів у торговельних мережах; електронного залишку (послуги «без монет»); віртуальної картки тощо. Розглянуто роль фінансового інжинірингу у вирішенні складних проблем під час проведення фінансових операцій, розроблення варіантів інвестиційних програм, модернізації політики у сфері акціонерного капіталу банків. Окреслено перспективи, які відкриваються перед вітчизняними банками за активного використання інноваційної моделі ведення банківського бізнесу.

Ключові слова: інновація, банківська інновація, інжиніринг, фінансовий інжиніринг, інноваційний банківський продукт.

В статті раскрыта сущность понятий «инновация», «банковские инновации»,

«инжиниринг», «банковский инжиниринг» и «финансовый инжиниринг». Исследована этапность развития банковской инновационной деятельности в Украине. Выделены факторы положительного и отрицательного влияния на инновационное развитие отечественной банковской системы. Проанализирована деятельность отечественных банковских учреждений относительно использования ими новых технологий, продуктов и услуг, а именно: мобильного банкинга; Интернет-банкинга; «зоны 24»; POS-терминалов в торговых сетях; электронного остатка (услуги «без монет»); виртуальной карты и т. п. Рассмотрена роль финансового инжиниринга в решении сложных проблем при проведении финансовых операций, разработке вариантов инвестиционных программ, модернизации политики в сфере акционерного капитала банков. Определены перспективы, которые открываются перед отечественными банками при активном использовании инновационной модели ведения банковского бизнеса.

Ключевые слова: инновация, банковская инновация, инжиниринг, финансовый инжиниринг, инновационный банковский продукт.

УДК 336.71 (477)

<https://doi.org/10.32843/infrastruct39-54>

Квасницька Р.С.

д.е.н., професор,
професор кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Хмельницький національний
університет

Дячук Д.І.

студент
Хмельницький національний
університет

Kvasnytska Raisa

Khmelnytsky National University

Dyachuk Dmytro

Khmelnytsky National University

The article describes the essence of the concepts of "innovation", "banking innovation", "engineering", "banking engineering" and "financial engineering". During the study defined four main the stages of formation and of development of innovative activity of banks in Ukraine. Determined the factors of positive and negative influence on the innovative development of the Ukrainian banking system. It is determined, that banking innovations, on the one hand, aim to support the with stable relationship bank with clients, which based on partnerships, and, on the other hand, increase the competitiveness of banking institutions in the context of constant development of the financial market. Introduction of banking innovations allows to create unique products for clients of banks, to increase for them attractiveness and convenience of providing various banking services. Analyzed the activity of Ukrainian banking institutions on the use of new technologies, products and services, namely: mobile banking, Internet banking; "Zone 24"; POS terminals in trading networks; electronic remainder (coin-free services); virtual card and more. In a highly competitive environment, banking institutions should focus their efforts on strengthening the resource base, which, in turn, will ensure that existing customers are retained and attracted, based on the use of banking innovations, incl. financial engineering. Considered the role of financial engineering in solving complex problems in conducting financial transactions, development of investment program options, modernization of policy in the sphere of joint-stock capital of banks. Identified the prospects for Ukrainian banks to actively use the innovative model of conducting their banking business, to achieve economic, social and strategic effects, which is reflected in strengthening the bank's market position, namely, the ability to achieve economic, social and strategic effects, which is reflected in strengthening the bank's market position. It is determined, that promising areas of banking innovation are a combination of new and traditional technologies and tools, virtual banking and financial technologies.

Key words: innovation, banking innovation, engineering, financial engineering, innovative banking product.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток та поширення нових інформаційно-комунікаційних технологій призводить до кардинальних змін в інформаційній сфері на глобальному рівні. Такі зміни суттєво впливають як на фінансовий ринок загалом, так і на окремі його сектори, на яких банківські установи займають чільне місце як фінансові посередники. Зауважимо, що сьогодні вітчизняні банки працюють в умовах негативного впливу політичних та економічних кризових явищ, структурних дисбалансів в економіці, інфляції та девальвації національної валюти, тому прийняття ними стратегічних рішень щодо їх капіталізації, підвищення фінансової стійкості, ліквідності та прибутковості має велике значення. Одним зі

стратегічних інструментів вирішення зазначених завдань є активізація банківської інноваційної діяльності та на її основі – підвищення ефективності банківського бізнесу, саме тому дослідження тенденцій розвитку банківських інновацій та визначення специфіки цього напрямку в діяльності вітчизняних банків є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження тематики інноваційної діяльності банків сьогодні займає чільне місце серед вивчення актуальних питань розвитку банківської сфери. Так, вивченню сутності та різновидів банківських інновацій приділяється велика в працях таких учених-економістів, як О.І. Білик, Н.П. Дребот [1], Л.Г. Гетьман [2], С.Б. Єгоричева [3],

О.В. Золотарьова [4]. Пошук нових підходів банків до вирішення фінансових проблем за допомогою фінансових інновацій, у т. ч. фінансового інжинірингу, висвітлюється у роботах В.Ю. Біляєвої [5], Я.А. Танчак [6] та ін. Однак додаткового дослідження потребують питання щодо сучасного стану інноваційної діяльності банків України та конкретизації її видів та продуктів.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення сутності банківських інновацій та їх видів, етапів розвитку банківської інноваційної діяльності та окреслення перспектив щодо ведення банківського бізнесу під час переходу українських банків на інноваційні моделі його здійснення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Банківські інновації – це результат діяльності банку, спрямований на створення нових продуктів та технологій, а також інноваційних методів управління банківською установою з метою отримання додаткових доходів та конкурентних переваг. Поняття «інновації» може бути застосовано до всіх нововведень у всіх сферах функціонування банку, що дасть змогу досягти визначеного позитивного економічного або стратегічного ефекту (приріст клієнтської бази, збільшення частки ринку, скорочення витрат на проведення певного виду операцій тощо). Тому банківська сфера не тільки не є винятком щодо її інноваційності, а й, навпаки, відзначається особливою чутливістю до запровадження чогось нового як у самих банківських установах, так і під час реалізації ними різноманітних продуктів та надання послуг. Сьогодні інновації – це не лише одне з економічних явищ, яке впливає на зростання продуктивності чинників виробництва, зростання обсягів виробництва, структурні зрушення, економічне зростання та національну конкурентоспроможність тощо. Інновації ототожнюються із розвитком і вдосконаленням усіх сфер економіки, включаючи банківську справу. Виникнення банківських інновацій зумовлене безперервним рухом підприємницької думки, прагненням обійти конкурентів, інформацією, що поступає, про банківські нововведення зарубіжних країн, а також періодично виникаючими кризами в банківській сфері (загальними або приватними), що є стимулом-реакцією до посилення активності у сфері інновацій, спрямованою на підвищення фінансової стійкості банку. Інновації у банківській сфері – це кінцевий результат інноваційної діяльності банку, який отримав реалізацію у вигляді нового або вдосконаленого банківського продукту чи послуги, які впроваджено в практичну діяльність [7, с. 486].

Дослідження тенденцій розвитку банківських інновацій потребує уточнення суті самого поняття «банківська інновація». Так, згідно з чинним законодавством, інновація – новостворені

(застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [8]. Банківська ж інновація має свої специфічні аспекти, які зумовлюються значною диверсифікованістю самої банківської діяльності. Як зазначають науковці О.І. Білик та Н.П. Дребот, інновації, що запроваджуються в банківському бізнес-середовищі, мають низку особливостей:

- банківські установи знаходяться під впливом системи регулювання та нагляду, що може обмежувати процес упровадження інновацій;

- значна частина банківських інновацій є рішеннями, які запозичені з інших сфер суспільного виробництва або викликані змінами у запитах клієнтів;

- головним інструментом захисту інтелектуальної власності на інноваційні об'єкти банку є не патентний захист, а ноу-хау й авторські права. І останнє: банківські інновації базуються на прикладних, а не на фундаментальних наукових дослідженнях, що значно скорочує рівень витрат на інноваційну діяльність банків [1].

Сьогодні існують різні підходи до трактування дефініції «банківські інновації». Однак, на нашу думку, найбільш чітке та комплексне уявлення про складну та багатогранну суть дається С.Б. Єгоричевою в монографії «Інноваційна діяльність комерційних банків: стратегічні аспекти», в якій авторка обґрунтовує два підходи до визначення інновацій у банківстві: у вузькому та широкому розумінні. Так, банківські інновації у вузькому значенні даного терміна – це впровадження нових або суттєво вдосконалених банківських продуктів і послуг, які відповідають існуючим або потенційним фінансовим потребам клієнтів, власним інтересам банку та вимогам банківського законодавства, надають зацікавленим сторонам додаткові вигоди й є результатами банківського інжинірингу [3, с. 72]. Банківські інновації у широкому розумінні С.Б. Єгоричевою характеризуються як процес створення додаткової цінності для клієнтів, працівників та власників банку шляхом внесення якісних змін у всі сфери його діяльності: продукти, послуги, процеси, бізнес-моделі та стратегії, що стали результатом практичної реалізації нових ідей, знань та стороннього досвіду [3, с. 74].

Банківські інновації є тим інструментарієм, який забезпечує розбудову фінансово потужної і стабільної банківської системи України, яка буде ефективно виконувати свою основну функцію оптимального перерозподілу капіталу для фінансового забезпечення прискореного розвитку економіки країни [9]. Можна стверджувати, що стрімкий розвиток цифрових технологій і банківського ринку в Україні, як і в усьому світі призвів до того,

що інноваційний процес став для банківських установ не розкішшю, а поточною необхідністю. Становлення та розвиток інноваційної діяльності в банківській сфері України окреслюється певними етапами, які узагальнено в табл. 1 [10, с. 104].

В останні роки суттєво змінився також і вигляд банківського сектору України, а разом із ним асортимент послуг, які кредитно-фінансові установи надають своїм клієнтам, і технології, що використовуються при цьому. Протягом розвитку і становлення банківської системи України процес запровадження інновацій мав стримуючий характер через цілу низку негативних чинників, таких як економічна криза, відсутність належної фінансової стабільності, низький рівень довіри до банківської системи, відсутність урегульованого чинного законодавства, обмеження банків у фінансуванні, що обмежує включення інноваційної діяльності до кола пріоритетних завдань. Проте разом із чинниками, що стримують інноваційний розвиток банківського сектору економіки України, доцільним є виділення і факторів, що стимулюють цей розвиток, а саме: зростання потреб споживачів банківських послуг, банківська конкуренція, що посилюється глобалізаційними та інтеграційними процесами фінансового ринку [4].

Інноваційна діяльність банківських установ націлена на максимізацію їхнього прибутку через максимальне задоволення потреб споживачів у банківських продуктах та послугах за мінімальних витрат на розроблення й упровадження банківських інновацій. Однак інновації можуть

приносити вигоду не тільки у вигляді прибутку, а й у спрощенні проведення банківських операцій співробітниками, що, безперечно, вигідно впливає як на репутацію, так і на внутрішнє середовище установи. Важливими елементами інноваційного розвитку банківської сфери в умовах збільшення конкуренції є встановлення зв'язку з клієнтом у процесі продажу банківського продукту, маркетинговий аналіз переваг споживачів і запровадження новітніх клієнтоорієнтованих технологій [2, с. 51]. Тому, банківські інновації, з одного боку, мають на меті підтримку банком стійкого зв'язку з клієнтами, який заснований на партнерських відносинах, а з іншого – підвищення конкурентоспроможності банківських установ в умовах постійного розвитку фінансового ринку.

У банківській сфері виокремлюються такі види банківських інновацій, як:

- банківський продукт на нових сегментах ринку;
- інновації як освоєння напрямів діяльності у нових сферах фінансового ринку;
- нові методи управління готівкою та використання нових інформаційних технологій;
- модифіковані послуги фінансового посередництва, спрямовані на зниження операційних витрат та більш ефективного управління активами та зобов'язаннями;
- нові продукти в традиційних сегментах позичкових капіталів [4, с. 113].

Варто зазначити, що новітні технології на сучасному етапі все частіше пов'язані з мережею

Таблиця 1

Етапи інноваційної діяльності у банківській системі України

Етап	Період	Особливості	Основні події
1	1991-1995 рр.	Розбудова банківської системи	Прийняття Закону України «Про банки і банківську діяльність»; запровадження проведення НБУ кредитних аукціонів за американською моделлю для доступу банків до кредитів НБУ; прийняття «Концепції електронного грошового обігу в Україні»
2	1996-2000 рр.	Проведення грошової реформи і введення в обіг національної валюти	Запровадження Інтернет-банкінгу (1998 р.); запровадження НБУ обов'язкового резервування валютних депозитів, ломбардне кредитування комерційних банків під заставу облігацій внутрішньої державної позики, операції із цінними паперами на умовах угоди РЕПО для підтримки ліквідності банків
3	2001-2007 рр.	Стабільність міжнародних фінансових ринків, зростання національної економіки	Поява роздрібного банкінгу; розширення пропозиції інноваційних банківських продуктів, становлення нової моделі роботи з клієнтами Private Banking; розроблення НБУ методичних указівок з інспектування банків «Система оцінки ризиків»; розвиток факторингу та фінансового лізингу; автоматизація внутрішньобанківської діяльності, формування мережі банкоматів
4	2008-2013 рр.	Масові банкрутства, злиття та поглинання, рекапіталізація та націоналізація банків	Розвиток електронних платіжних систем і безготівкових розрахунків, дистанційного банківського обслуговування з подальшим використанням біометричних та телекомунікаційних технологій ідентифікації та виконання банківських операцій, використання сучасних онлайн-платформ
5	з 2014 р. – дотепер	Реформування банківської системи	Інтеграція традиційних та дистанційних технологій, поширення Інтернет-банкінгу і мобільного банкінгу для збереження та розширення клієнтської бази, зменшення трудомісткості та витрат під час роботи з готівкою, автоматичного контролю операційних ризиків тощо

Інтернет, тому актуальним є відстеження зв'язку розвитку інновацій та електронних ресурсів. Так, аналіз діяльності вітчизняних банківських установ показав, що інновації у сфері банківського бізнесу, які пов'язані з використанням нових технологій, поширюються на такі продукти:

- мобільний банкінг – вид дистанційного обслуговування клієнтів, який являє собою сервіс для власників карткових рахунків, що дає змогу контролювати рух коштів за допомогою мобільного телефону;

- Інтернет-банкінг – це система, яка забезпечує дистанційний доступ до банківських продуктів та можливість здійснювати операції з рахунками через Інтернет із комп'ютера або портативного пристрою;

- «зона 24» – за допомогою цього продукту клієнти можуть скористатися перевагами цілодобового доступу до найнеобхідніших банківських послуг;

- POS-термінали в торговельних мережах – установлення терміналів самообслуговування в мережах торгівлі. Прогнозується, що в майбутньому в оплату за допомогою POS-терміналів будуть прийматися не пластикові картки, а інформація з NFC-чипів, вбудованих у телефон;

- електронний залишок (послуга «без монет») – зарахування залишку менше однієї гривні на рахунок мобільного телефону клієнта або на електронний ваучер.

Лідером за кількістю інноваційних банківських продуктів на вітчизняному ринку банківських послуг є АТ «ПриватБанк». Він першим в Україні запропонував своїм клієнтам послуги Інтернет-банкінгу Privat24 та GSM-банкінгу, а також послуги з продажу через мережу своїх банкоматів та POS-терміналів електронних ваучерів провідних операторів мобільного зв'язку, IP-телефонії та ін. [11].

Переслідуючи мету максимально знизити витрати і підвищити якість послуг, що надаються, банки все частіше починають озиратися у бік штучного інтелекту. Наприклад, широкого поширення набули спеціальні унікальні програми – чат-боти. З їх допомогою відбувається обмін повідомленнями з клієнтами в месенджерах, інноваційні програми можуть не тільки консультивати клієнтів, а й здійснювати різні банківські операції.

Сьогодні рівень упровадження інновацій у банківську сферу в економічно розвинених країнах світу набагато вищий, ніж в Україні. Беручи до уваги зарубіжний досвід упровадження інноваційних технологій, банківська система України може виділити і в подальшому впровадити на практиці найбільш цікаві з економічного погляду банківські продукти і послуги.

Сьогодні в банківських установах України спостерігається активне використання такого інноваційного банківського продукту, як «Віртуальна

картка», що є спеціальною банківською платіжною картою, яка має всі властивості звичайних пластикових карток, тільки без фізичного пластику, призначена для платежів як в Інтернеті, так і для платежів у звичайних платіжних терміналах за допомогою технології безконтактної оплати NFC або за допомогою технології оплати Qr-кодом [12]. Іншими словами, віртуальна картка – це набір реквізитів (номер картки, термін дії, CVV-код) без фізичного носія для безпечного проведення розрахунків в Інтернеті, без використання основної картки [13]. Така картка пропонується клієнтам для самостійного відкриття та проведення розрахунків одразу після її випуску без звернення до банку. Власник картки сам установлює максимальний ліміт грошей на картці та може за бажанням у будь-який момент самостійно заблокувати або закрити картку.

Упровадження таких банківських інновацій дає змогу створити унікальні для клієнтів банків продукти, підвищити для них привабливість та зручність надання банками різноманітних послуг.

Акцентуючи увагу на пошуку нових підходів банків до вирішення фінансових проблем за допомогою вже відомих фінансових інструментів і технологій, зауважимо, що саме фінансовий інжиніринг виступає тим інструментом, який уможливорює цілеспрямоване розроблення та реалізацію нових фінансових інструментів і (або) нових фінансових технологій.

Саме фінансовий інжиніринг дає змогу оптимізувати рух фінансових ресурсів, розширити горизонти фінансової політики у різних сферах діяльності банку, у тому числі у сфері цінних паперів. Особо велика роль фінансового інжинірингу полягає у вирішенні складних проблем під час проведення фінансових операцій, розроблення варіантів інвестиційних програм, модернізації політики у сфері акціонерного капіталу. У процесі фінансового інжинірингу найчастіше фінансові інструменти поділяються на складові компоненти, створюються та перевіряються на практиці вихідні інструменти, з'являються нові цінні папери.

Історія фінансового інжинірингу як наукового напрямку почалася у 90-х роках ХХ ст., коли 1997 р. Нобелівською премією були відзначені наукові результати, отримані М. Шоулзом та Ф. Блеком за розроблення моделей оцінювання опціонів (Black–Scholes Option Pricing Model), які фактично стали основним стандартом оцінювання деривативів на міжнародному фінансовому ринку. Виникнення фінансової інженерії було спричинено низкою чинників, найсуттєвішими з яких були: неефективність традиційних підходів та методів управління фінансовими ризиками в умовах підвищеної волатильності фінансових ринків; підвищення інформативності суспільства та розвиток інформаційних технологій; перехід від сегментованих

фінансових ринків до єдиного інтегрованого фінансового ринку; дерегуляція, фінансових ринків та підвищення їх волатильності; податкові асиметрії й регулятивні обмеження [5, с. 45].

Зауважимо, що хоча фінансовий інжиніринг й охоплює різні сфери життєдіяльності, однак найбільша його роль проявляється на ринку банківських послуг, ринку цінних паперів та на строковому ринку деривативів. Тому у фінансовому інжинірингу розрізняють такі сегменти, як: розроблення і виконання спекулятивних стратегій під час торгівлі цінними паперами; похідні фінансові інструменти; інноваційні банківські продукти; управління фінансовими ризиками.

Отже, фінансовий інжиніринг допомагає банківським установам ефективніше та оперативніше реагувати на зміни, які відбуваються в економіці, у світі чи всередині конкретного банку. Фінансовий інжиніринг можна охарактеризувати такими ознаками [6]: підконтрольність потребам споживачів. Перш ніж з'явиться новий продукт (послуга) на ринку, необхідний сформований набір чинників, які формують попит споживачів; динамічність. Фінансовий інжиніринг є поєднанням різноманітних фінансових інструментів та створенням на їх основі нових; зростання інтенсивності. Для ефективного функціонування та розвитку сучасна економічна система потребує появи нових інноваційних фінансових інструментів; наслідувальний зв'язок. Кожен фінансовий інструмент є продуктом фінансового інжинірингу.

Таким чином, в умовах жорсткої конкуренції банківські установи повинні максимально зосередити свої зусилля на зміцненні ресурсної бази, що, своєю чергою, забезпечить збереження наявних та залучення потенційних клієнтів, на основі застосування банківських інновацій, у т. ч. фінансового інжинірингу. Саме перехід на інноваційні моделі ведення банківського бізнесу дасть змогу українським банкам:

- поліпшити якість банківських продуктів і послуг, додати їм нових споживчих властивостей, збільшити частку банку на фінансовому ринку;
- підвищити ефективність роботи банку шляхом економії на витратах, що сприятиме поліпшенню операційної, фінансової, маркетингової, технологічної, кадрової та організаційної роботи банків;
- оптимізувати рівень ризиків та підвищити ліквідність банківських установ через збільшення інноваційних продуктів у продуктовій лінійці;
- досягти економічних, соціальних і стратегічних ефектів, що виражається у зміцненні ринкової позиції банку, зростанні рівня задоволення потреб споживачів в інноваційних продуктах і послугах та виході банку на якісно новий технологічний рівень розвитку;

– вивести банки на міжнародний фінансовий ринок завдяки використанню інновацій міжнародного характеру [14, с. 36].

Висновки з проведеного дослідження.

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок про те, що інновації у банківській сфері – це кінцевий результат інноваційної діяльності банку, який отримав реалізацію у вигляді нового або вдосконаленого банківського продукту чи послуги, які впроваджено в практичну діяльність. Лідером за кількістю інноваційних банківських продуктів на вітчизняному ринку банківських послуг є АТ «ПриватБанк». Вартим ґрунтовних досліджень є фінансовий інжиніринг, який дає змогу оптимізувати рух фінансових ресурсів, розширити горизонти фінансової політики у різних сферах діяльності банку, у вирішенні складних проблем під час проведення фінансових операцій, розроблення варіантів інвестиційних програм, модернізації політики у сфері акціонерного капіталу. Отже, перспективними напрямками банківських інновацій є поєднання нових і традиційних технологій та інструментів, віртуальні банківські й фінансові технології, комплексне використання нових інформаційних і комунікаційних технологій.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Билык О.И., Дребот Н.Н. Современные тенденции инновационного развития банков Украины. URL : <https://rep.polessu.by/bitstream/123456789/10223/1/2.pdf> (дата звернення: 03.01.2020).
2. Гетьман Л.Г. Напрями розвитку інноваційної діяльності у банківській сфері. *Інтернаука*. 2016. № 12(22). Т. 2. С. 49–54.
3. Єгоричева С.Б. Інноваційна діяльність комерційних банків: стратегічні аспекти : монографія. Полтава : АСМІ, 2010. 348 с.
4. Золотарьова О.В. Інноваційні банківські продукти та специфіка їх впровадження в Україні. URL : http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_16/1/29.pdf (дата звернення: 20.12.2019).
5. Біляєва В.Ю. Забезпечення фінансової стійкості банку засобами фінансового інжинірингу : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Харків, 2017. 225 с.
6. Танчак Я.А. Фінансовий інжиніринг банку як інновація на ринку фінансових інвестицій. URL : <https://rep.polessu.by/bitstream/123456789/12159/1/74%2C%20Танчак.pdf> (дата звернення: 20.12.2019).
7. Трудова М.Є. Інноваційні перспективи розвитку в банківській системі України. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 3. С. 485–490.
8. Про інноваційну діяльність : Закон України від 4 липня 2002 р. № 40-IV / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення: 20.12.2019).
9. Стратегія розвитку банківської системи 2016-2020: «синергія розвитку банків та індустріалізації економіки» : проєкт. URL : <http://optimacenter.org/userfiles/Проект%20Стратегії%20розвитку%20банківської%20системи%202016-2020.pdf> (дата звернення: 23.12.2019).

10. Мельник О.І., Боднар О.А. Запровадження фінансових інновацій у вітчизняній банківській практиці. *Modern Economics*. 2018. № 8. С. 102–111.

11. Офіційний сайт АТ «ПриватБанк». URL : <https://privatbank.ua> (дата звернення: 23.12.2019).

12. Вільна енциклопедія «Вікіпедія». URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/Віртуальна_банківська_картка (дата звернення: 27.12.2019).

13. Офіційний сайт АТ «Ощадбанк». URL : <https://www.oschadbank.ua> (дата звернення: 23.12.2019).

14. Ткаченко Ю.В., Зверук Л.А. Сучасні технології як основа інноваційної моделі розвитку банківського бізнесу. *Економічна теорія та право*. 2018. № 2(33). С. 26–41.

REFERENCES:

1. Bilyk O.I., Drebot N.N. (2016) *Sovremennye tendencii innovatsionnogo razvitiya bankov Ukrainy* [Current tendencies of innovative development of Ukrainian banks]. Available at: <https://rep.polessu.by/bitstream/123456789/10223/1/2.pdf> (accessed 03 January 2020)

2. Hetman L.H. (2016) *Napriamy rozvytku innovatsiinoi diialnosti u bankivskii sferi* [Areas of development of innovative activity in the banking sphere]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal "Internauka"*, no 12 (22), pp.49-54

3. Iehorycheva S.B. (2010) *Innovatsiina diialnist komertsiiynykh bankiv: stratehichni aspekty* [Innovation activity of Commercial Banks : Strategic Aspects]: monohrafiia. Poltava: TOV "ASMI" (in Ukrainian)

4. Zolotarova O. V. (2016) *Innovatsiini bankivski produkty ta spetsyfika yikh vprovadzhennia v Ukraini* [Innovative banking products and specifics of their implementation in Ukraine]. Available at: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_16/1/29.pdf (accessed 20 december 2019)

5. Biliaieva V.Iu. (2017) *Zabezpechennia finansovoi stiiikosti banku zasobamy finansovoho inzhynirynhu* [Providing financial stability of the bank by means of financial engineering] (PhD Thesis), Kharkiv

6. Tanchak Ya.A. (2017) *Finansovyi inzhynirynh banku yak innovatsiia na rynku finansovykh investytsii* [Financial engineering of Bank as an innovation in the financial investment market]. Available at: <https://rep.polessu.by/bitstream/123456789/12159/1/74%2C%20Tanchak.pdf> (accessed 20 december 2019)

7. Trudova M.Ie. (2016) *Innovatsiini perspektyvy rozvytku v bankivskii systemi Ukrainy* [Innovative prospects of development in the banking system of Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo*. Vol. 3, pp. 485-490.

8. *Zakon Ukrainy (2002) Pro innovatsiinu diialnist* [About innovation activity]: vid 4 lypnia 2002 r. № 40-IV / Verkhovna Rada Ukrainy. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (accessed 20 december 2019)

9. Proekt (2016) *Stratehiia rozvytku bankivskoi systemy 2016-2020: "synerhiia rozvytku bankiv ta industrializatsii ekonomiky"* [Strategy of Development of Banking System 2016-2020: "Synergy of Banks Development and Industrialization of the Economy"]. Available at: <http://optimacenter.org/userfiles/> (accessed 23 December 2019)

10. Melnyk O. I., Bodnar O. A. (2018) *Zaprovadzhennia finansovykh innovatsii u vitchyzniani bankivskii praktytsi* [Introduction of financial innovations in domestic banking practice]. *Modern Economics*. no. 8, pp. 102-111.

11. AT "PryvatBank". Available at: <https://privatbank.ua> (accessed 23 december 2019)

12. Vilna entsyklopediia "VIKIPEDIIA"/ Available at: https://uk.wikipedia.org/Віртуальна_банківська_картка (accessed 27 December 2019)

13. AT "Oshchadbank". Available at: <https://www.oschadbank.ua> (accessed 23 december 2019)

14. Tkachenko Yu.V., Zveruk L.A. (2018) *Suchasni tekhnolohii yak osnova innovatsiinoi modeli rozvytku bankivskoho biznesu* [Modern technologies as a basis for innovative model development of banking business]. *Ekonomichna teoriia ta pravo*. no. 2 (33), pp. 26-41.